

צילומים: ליאת הדר

מה עובר על האלונים

עצי האלון בשמורת רמת הנדיב הולכים ומתייבשים. ואולי זו רק פעולת הגנה

המים לבין מספר העלים היבשים ציפתה לחוקרים הפתעה: מסתמנת מגמה המצביעה על כך שככל שהעץ נראה יבש יותר, פוטנציאל המים שלו טוב יותר באופן יחסי. מתברר שכתגובה ליובש, העץ מצמצם את מספר העלים כדי להפחית את אידוי המים ולשרוד תקופה ארוכה יותר של יובש. אפשר להשוות את הפעולה להקטנת ההוצאות בתקופה של משיכת יתר בחשבון הבנק.

תופעת התייבשות האלונים מתרחשת לא רק באזורנו: מחקר שנערך בגליל התחתון ובכרמל עקב אחרי תופעה דומה שנצפתה בעצי אלון אחרי כמה שנות בצורת. במחקר זה נמצא שרוב גדול של עצי האלון התאוששו אחרי שנה גשומה אחת.

המחקר ברמת הנדיב נמשך בשבועות האחרונים, לפני ירידת הגשמים, ערכו אנשי צוות המחקר את המדידות השנתיות לכל העצים הנכללים במחקר. נחזור ונעדכן כשיתקדם המחקר ויתווסף מידע על תופעת האלונים המתייבשים. כולנו תקווה שעונת הגשמים הקרבה תהיה ברוכה ונוכל לבשר שעצי האלון התאוששו.

משמעי לכך שכמעט אין עצי אלון (טבעיים) בדרום הכרמל, ולכן שהחורש מורכב ברובו הגדול מבר-זית בינוני.

אחד מהאתרים הבודדים ברמת הנדיב שבהם יש ריכוז גדול של עצי אלון מצוי הוא המפנה הצפוני של נחל הנדיב. בשנת 2007 הבחינו אנשי פארק הטבע שעצי אלון רבים מתייבשים ומאבדים את עליהם. עונת הגשמים 2006 - 2007 הייתה יבשה במיוחד. ירדו בה רק 72% ממוצע הגשמים היורד ברמת הנדיב (ממוצע השנים 1996-2013).

ברמת הנדיב מתבצע מעקב ארוך טווח אחרי התופעה. לצורך המעקב נבחרו 441 עצים בשלוש חלקות שונות. לכל עץ אלון שנמצא במעקב ניתן מספר סידורי ובכל עץ נבדקים כמה מדדים שעשויים להסביר את התייבשות האלונים. נמדדים גובהו של כל עץ, מספר הגזעים שלו, קוטר הגזע המרכזי (אם קיים (זה), וניתנת הערכה חזותית לדרגת יובש העלים של כל עץ (0 - יבש ביותר, 4 - העץ כולו ירוק). נוסף על כך מוערכים מספר הבלטים (פירות האלון) בכל עץ.

משנת 2010 נוסף ממד חדש למעקב: נבדק פוטנציאל המים, כלומר כמות המים העוברת במערכת ההובלה של כל עץ. את הבדיקה יש לבצע לפני עלות השחר, כשאין פעילות של אידוי מים מהעלים. בהשוואה בין פוטנציאל

מטיילים באזור ההר בגליל ובכרמל בוודאי יודעים שיציאה מהשביל אל תוך החורש היא קשה להליכה ולעיתים לא ניתן לעבור בסבך אפילו מטרים בודדים בהליכה. נוף הצומח המעוצה בגליל ובכרמל הוא ים-תיכוני טיפוסי ומתאפיין בחורש טבעי. החורש מורכב מעצים צפופים, לרובם מספר גזעים ולא גזע מרכזי אחד. גובה עצי החורש הוא כחמישה מטרים. בין עצי החורש גדלים שיחים ומטפסים רבים וכך נוצר סבך שקשה מאוד לעבור דרכו. כמעט בכל אזור ההר בארץ החורש מורכב בעיקר מעצי אלון מצוי ולצדם עצים או שיחים אחרים ובהם אלת המסטיק, אלה ארץ-ישראלית, קטלב (בעיקר בכרמל ובהרי ירושלים) ואחרים.

גם ברמת הנדיב יש שטחים רבים המכוסים בחורש ים-תיכוני, אבל אצלנו בחוטם הכרמל יש תופעה מיוחדת ויחידה: החורש הים-תיכוני מורכב בעיקר משיח הנקרא בר-זית בינוני. במראהו החיצוני הוא דומה במשהו לאלון המצוי. גם לבר-זית יש כמה גזעים. עצי האלון המצוי ברמת הנדיב הם נדירים ונמצאים בכמה ריכוזים בודדים. מה הסיבה לתופעה? עצי האלון המצוי נמצאים בעיקר במקומות שבהם הקרקע שומרת על לחות גבוהה יותר, לכן אפשר לשער שהסיבה קשורה לכך. עדיין אין לנו מספיק מידע ומסקנה ברורה להסבר חד-

www.ramathanadiv.org.il
חנות המידע: 04-6298111